

УДК 631.162

СИСТЕМНИЙ КОЛАПС ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л. В. Недільська

e-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

Житомирський національний агроєкологічний університет
Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна

Обґрунтовано нераціональність і низькоефективність діючої системи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників в Україні. Проаналізовано обсяги бюджетного фінансування сільськогосподарської галузі в Україні протягом 2013-2017 рр. і виявлено надзвичайно низький їх рівень у порівнянні з державним бюджетом та ВВП галузі. Відмічено зміни у програмах бюджетного фінансування сільськогосподарських товаровиробників протягом 2016-2017 рр. З огляду на досвід останніх років, наголошено, що для України актуально розглядати державну підтримку сільського господарства у трьох аспектах: економічна ефективність, корупційні ризики та вплив на конкуренцію.

Запропоновано та обґрунтовано вибіркової адресний підхід до розподілу бюджетних асигнувань сільськогосподарським підприємствам на основі інтегральної оцінки результативності використання фінансових ресурсів, згідно якого кожне підприємство, ефективно розпоряджаючись власним капіталом, повинно стимулюватися державою у вигляді фінансових асигнувань для поліпшення отриманих фінансових результатів. Ідентифікація підприємств, що мають право на державну фінансову підтримку, може здійснюватися на основі оцінки їх рейтингу за інтегральним показником, який відображає здатність кожного з них окупувати вкладені ресурси і перспективність їх економічного зростання.

Обґрунтовано необхідність встановлення межі недоречності державного фінансування як для збиткових підприємств через їх неперспективність, так і для високоприбуткових, які власним капіталом здатні покривати потреби розширеного відтворення. Побудована модель може стати основою для удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств, оскільки враховує ефективність господарювання кожного окремого підприємства і, відповідно, носить адресний характер.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, державна фінансова підтримка, дотації, бюджетні асигнування, інтегральний показник.

Постановка проблеми

Стратегічна значущість сільськогосподарської продукції та особливості її виробництва потребують постійного всебічного комплексного впливу для врівноваження інтересів держави, сільськогосподарських товаровиробників і споживачів сільськогосподарської продукції. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників визнається необхідною у більшості країн світу. Сучасна система державної підтримки в Україні зарекомендувала себе як дефіцитна і низькоефективна. У такій ситуації доцільним є реформування діючої системи у напрямі обґрунтованості її розподілу та адресності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Необхідність дієвої системи державної підтримки відстоюють більшість вітчизняних науковців-аграріїв, зокрема, Юрчишин В. В., Хорунжий М. Й., Дем'яненко М. Я., Бородіна О. М., Гудзь О. Є., Гайдучський П. І. та

ін. Ці вчені стали фундаторами міцної теоретичної бази системи державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. На окрему увагу заслуговують дослідження Алеїнікова О. В., Чорнобай М. М., Плеханова Д. О. та ін., які зорієнтовані на оцінку масштабів і обсягів фінансування за державними програмами підтримки сільськогосподарських підприємств різних регіонів України. Водночас, залишаються не вирішеними питання конкретизації інструментарію запропонованих підходів і апробації їх у практичній діяльності.

Мета, завдання та методика дослідження

Метою статті є обґрунтування вибіркового адресного підходу до розподілу державних асигнувань сільськогосподарським товаровиробникам за оцінкою їх здатності до ефективного використання отриманих бюджетних коштів. Завдання дослідження полягають у наступному: проаналізувати динаміку державної фінансової підтримки сільськогосподарських виробників в Україні та встановити тенденції її впливу на

результати господарювання; запропонувати методичний підхід до розподілу державних асигнувань сільськогосподарським товаровиробникам та обґрунтувати його параметри.

Методика порушених у дослідженні питань полягає у застосуванні системного підходу. Статистико-економічний та розрахунково-конструктивний методи використано для аналізу обсягів бюджетного фінансування сільськогосподарських підприємств України та Житомирської області протягом досліджуваного періоду. Монографічний метод дозволив підібрати вихідний матеріал для встановлення закономірності та побудови методом моделювання дискримінантної моделі відповідності сільськогосподарських підприємств доцільності державної фінансової підтримки. Абстрактно-логічний метод дозволив сформулювати висновки та пропозиції щодо удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні.

Результати досліджень

Визнано, що державна підтримка аграрних підприємств сприяє пошквалюванню інвестиційних процесів, покращенню технічної оснащеності, розвитку селекції, позитивно впливає на формування конкурентних переваг. Однак, вітчизняний досвід свідчить, що фінансова політика була і залишається обмеженою, непослідовною і навіть не забезпечує паритетності у міжгалузевому товарообміні. Як свідчить М. Я. Дем'яненко, проблема криється не тільки в обсягах державної фінансової підтримки, а й формах і методах її використання [3, с. 6]. Серед першочергових питань, які потребують негайного вирішення, О. М. Бородіна виділяє проблему неефективного використання вкладених бюджетних коштів, що визначається низькою їх віддачею та неадекватними кінцевими результатами діяльності сільськогосподарських підприємств [4, с.113].

Європейська практика наголошує, що державна підтримка повинна слугувати «не стільки для розвитку бізнесу, скільки для підтримання соціальної складової і заради продовольчої безпеки у широкому сенсі цього слова» [6].

Як свідчить вітчизняний досвід, державне фінансування з більшості задекларованих

програм залишається на проектному рівні. У 2016 р. було здійснено заміну спеціального режиму справляння ПДВ із сільськогосподарських підприємств на автоматичну систему дотацій. Згідно цієї системи за даними Реєстру отримувачів бюджетної дотації в автоматичному режимі здійснюється розподіл такої дотації між отримувачами згідно ключового критерію: пропорційно сумі вартості реалізованої сільськогосподарським товаровиробником сільськогосподарської продукції. Внаслідок такого підходу переважну більшість бюджетних коштів отримують декілька агрохолдингів ("Миронівський хлібопродукт" та "Укрлендфармінг"), а не дрібні та середні фермери, як того вимагає стратегія розвитку аграрного сектору економіки. Науковці підтверджують, що діюча система використання коштів державного бюджету зужує доступ більшості малих сільськогосподарських товаровиробників та не забезпечує їх ефективного використання [7, 9, 10].

У 2017 р. на підтримку розвитку аграрних підприємств було заплановано фінансування наступних напрямів: здешевлення кредитів – 300 млн грн (6% загальних видатків на розвиток сільського господарства); підтримка тваринництва – 170 млн грн (3%); діяльність Аграрного фонду – 159 млн грн (3%); підтримка закладання молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними – 75 млн грн (1%); підтримка заходів в агропромисловому комплексі (підтримка обслуговуючих кооперативів, створення резервного запасу насіння, здешевлення страхових премій) – 60 млн грн (1%) [11].

Специфіка державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства у 2017 році полягала у концентрації бюджетних ресурсів у рамках однієї бюджетної програми – «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» (код 2801580). За нею перерозподіляється понад 84% загального обсягу бюджетних асигнувань, передбаченого на державне стимулювання розвитку аграрної галузі. Участь представників малого аграрного бізнесу в обох напрямках даної програми підтримки – бюджетні дотації в режимі квазікумуляції ПДВ та часткова компенсація вартості сільгосптехніки й обладнання вітчизняного виробництва – в силу об'єктивних причин є вкрай обмеженою [2].

Окрім того, в 2018 р. у державному бюджеті закладено нову бюджетну програму 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників», яка передбачає допомогу невеликим господарствам, які обробляють до 500 га, для вирощування овочів, фруктів і ягід. За цією програмою передбачено фінансування обсягом 4,774 млрд грн (86 % фінансування), у тому числі за рахунок спецфонду – 3,30 млрд грн.

Вцілому, протягом 2013-2017 рр. обсяги видатків з державного бюджету на фінансування витрат Міністерства аграрної політики і продовольства України (МАПіП) залишаються на надзвичайно низькому рівні: від 1,6 млрд у 2016 р. до запланованих 9,4 млрд у 2017 р. (табл. 1). В структурі видатків державного бюджету їх частка становить лише 0,27-1,78 %.

Таблиця 1. Динаміка видатків МАПіП у державному бюджеті за 2013–2017 рр.

Показник	2013 р. (факт)	2014 р. (факт)	2015 р. (факт)	2016 р. (план)	2016 р. (факт)	2017 р. (план)
Всього видатків, млрд грн	7,194	5,501	2,124	2,171	1,612	9,442
Частка у видатках державного бюджету, %	1,78	1,28	0,37	0,32	0,27	1,18
Частка у випуску продукції, %	1,17	0,71	0,10	0,10	0,07	1,00

Джерело: наведено за даними [11].

Зважаючи на незначні обсяги державного фінансування розвитку сільського господарства в цілому по Україні, розподіл цих коштів по регіонах, окрім своєї обмеженості, помітно непропорційний. Зокрема, динаміка державної фінансової підтримки розвитку сільськогос-

подарського підприємництва у Житомирській області відображає суттєве її скорочення у 2016 р. (рис. 1). Найбільший обсяг асигнувань з державного бюджету (112410,0 тис. грн.) на підтримку та розвиток сільського господарства у Житомирській області отримано у 2015 р.

Рис. 1. Динаміка обсягів державної підтримки сільського господарства у Житомирській області

Джерело: побудовано за даними Департаменту агропромислового розвитку Житомирської обласної державної адміністрації.

За словами експертів, державну підтримку потрібно розглядати у трьох аспектах: економічна ефективність, корупційні ризики, вплив на конкуренцію, оскільки якщо така допомога призводить до збільшення корупції або негативно впливає на конкуренцію, то її надання може бути недоцільним [6].

Науково доведено, що державні асигнування покликані забезпечити умови сталого функціонування господарюючих суб'єктів на селі, сприяти вирішенню комплексу існуючих проблем, поступовому нарощенню обсягів сільськогосподарського виробництва. Водночас процес бюджетних асигнувань малого та середнього бізнесу має базуватися на певних принципах, зокрема: обґрунтованість фінансування; відповідність стратегічним цілям і завданням розвитку сільського господарства регіону; моніторинг використання коштів; гнучкість та прозорість; пріоритетність та концентрація фінансової підтримки.

В частині удосконалення державної фінансової підтримки, низка науковців акцентують увагу на необхідності тісного взаємозв'язку державних асигнувань із ефективністю господарювання кожного окремого підприємства та, відповідно, адресний характер такого фінансування [1, 3, 4]. З огляду на це, варто обрати такий підхід за яким кожне підприємство, ефективно розпоряджаючись власним капіталом, повинно стимулюватися державою у вигляді фінансових асигнувань для поліпшення отриманих фінансових результатів. Зокрема, ті сільськогосподарські підприємства, які отримують високі прибутки, можуть фінансуватися у рамках необхідних програм розвитку, наприклад, програм «зеленої скриньки» згідно вимог СОТ.

Водночас, підприємства, що знаходяться у кризовому стані повинні шукати власні шляхи виходу із складної ситуації при інформаційній та консультативній державній підтримці. Запровадження таких методів дасть змогу стимулювати ефективне використання як власних, так і асигнованих державою коштів, а також ліквідувати чи реорганізувати підприємства з неефективним фінансовим управлінням.

Ідентифікація підприємств, що мають право на державну фінансову підтримку, може здійснюватись на основі оцінки їх рейтингу за інтегральним показником, який відображає

здатність кожного з них окуповувати вкладені ресурси і перспективність їх економічного зростання [8]. Для розробки моделі інтегральної оцінки та ідентифікації рейтингу сільськогосподарських підприємств застосовано метод дискримінантного аналізу, головне завдання якого зводиться до побудови оптимальної дискримінантної функції (моделі). Така модель з достатньо високим ступенем імовірності дозволяє здійснювати класифікацію підприємств за їх здатністю до окупності власних та асигнованих державою фінансових ресурсів.

Базовий алгоритм лінійної багатофакторної дискримінантної функції має такий вигляд: $Z = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n$. Враховуючи важливість у даній моделі досягнення максимального ефекту, дискримінантний критерій (λ) виглядає як $\lambda(a) = Q_{Sb}(a)/A_{Sw}(a) \rightarrow \max$, де $Q_{Sb}(a)$ – міжгрупова варіація залежної змінної (інтегрального показника), $A_{Sw}(a)$ – внутрігрупова варіація залежної змінної.

Для визначення інтегрального показника незалежними змінними обрано показники ділової активності та ефективності господарської діяльності, оскільки саме вони об'єктивно відображають стан системи управління підприємством і здатність підприємства до економічного розвитку, що в подальшому може гарантувати ефективне використання державних асигнувань. Серед традиційних показників ділової активності та ефективності господарської діяльності відібрано такі, що найбільш точно відображають стан ефективності використання основних та оборотних активів (оборотність оборотних активів, капіталовіддача, окупність витрат операційної діяльності, прибутковість активів) і здатність підприємства до нарощування обсягів діяльності (темп зміни чистого доходу):

X_1 – темп зміни чистого доходу – відображає динаміку поширення підприємства на ринку за обсягами господарської діяльності;

X_2 – оборотність оборотних активів – показує швидкість обігу інвестованих у підприємство оборотних засобів;

X_3 – капіталовіддача – характеризує обсяг господарювання на кожну гривню фінансових ресурсів, вкладених у формування основних засобів підприємства;

X_4 – окупність витрат операційної діяльності – характеризує ефективність господарської

діяльності і показує розмір прибутку від операційної діяльності на одиницю операційних витрат;

X_5 – прибутковість активів – відображає розмір чистого прибутку на одиницю вкладеного капіталу.

Беручи до уваги те, що всі обрані показники позитивно впливають на зростання показника Z , запропонована дискримінантна функція матиме вигляд: $Z = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5$.

Дотримуючись обов'язкових передумов дискримінантного аналізу щодо неповторного відбору підприємств та їх чисельності, яка має перевищувати кількість змінних щонайменше у 2 рази (не менше $2 \times 5 = 10$ підприємств), розраховано обрані показники і побудовано матрицю незалежних змінних. На основі даних

$$W_{ков} = \begin{pmatrix} 0,118011 & 0,049208 & 0,052093 & 0,015937 & 0,011147 \\ 0,049208 & 0,281527 & 0,103763 & 0,04616 & 0,012165 \\ 0,052093 & 0,103763 & 0,52791 & -0,00876 & 0,009908 \\ 0,015937 & 0,04616 & -0,00876 & 0,054399 & 0,006747 \\ 0,011147 & 0,012165 & 0,009908 & 0,006747 & 0,005751 \end{pmatrix}$$

$$W_{ков}^{-1} = \begin{pmatrix} 10,80465 & -0,85756 & -0,56966 & -0,32627 & -17,76279 \\ -0,85756 & 4,71374 & -0,85073 & -3,55415 & -2,67275 \\ -0,56966 & -0,85073 & 2,19526 & 1,58153 & -2,73387 \\ -0,32627 & -3,55415 & 1,58153 & 24,66504 & -23,51142 \\ -17,76279 & -2,67275 & -2,73387 & -23,51142 & 246,24642 \end{pmatrix}$$

Перемноживши отриману інвертовану матрицю ($W_{ков}^{-1}$) на вектор середніх значень змінних, отримуємо вектор дискримінантних коефіцієнтів, елементами якого будуть відповідні ненормовані коефіцієнти. Ці коефіцієнти за

допомогою алгоритму $a_{jном} = \frac{a_j}{s}$ (якщо

$s = \sqrt{a^T W a}$) перетворюються у канонічні або не стандартизовані, що і буде параметрами дискримінантної моделі:

$$a_0 = 228,17; a_1 = 306,55; a_2 = 30,87; a_3 = 27,96; a_4 = 282,57; a_5 = -3100,09.$$

Вільний член a_0 даної моделі визначено за наступним алгоритмом: $a_0 = - \sum_{j=1}^p a_{jном} x_{jc}$.

З урахуванням знайдених параметрів виведена дискримінантна модель інтегральної оцінки відповідності підприємства доцільності

цієї матриці визначено наступний вектор-стовпчик середніх значень незалежних змінних:

$$\bar{X} = \begin{pmatrix} 1,088 \\ 0,970 \\ 0,952 \\ 0,179 \\ 0,069 \end{pmatrix}.$$

Побудуємо коваріаційну матрицю ($W_{ков}$) значень незалежних змінних на головних діагоналях якої знаходяться дисперсії відповідних незалежних змінних, та обернену до неї матрицю ($W_{ков}^{-1}$):

державного асигнування набуває наступного вигляду:

$$Z = 228,17 + 306,55 x_1 + 30,87 x_2 + 27,96 x_3 + 282,57 x_4 - 3100,09 x_5.$$

Слід підкреслити, що модель є адекватною відносно статистичних даних, оскільки $F_{розр} > F_{табл}$ ($F_{розр} = 1,5587E+31$; $F_{табл} = 4,5904$ при довірчій імовірності $p = 0,95$).

Побудована економетрична модель інтегральної оцінки відповідності сільськогосподарських підприємств доцільності державної фінансової підтримки дозволяє застосувати її до будь-яких суб'єктів господарювання, а її дані є підставою для прийняття рішень щодо доцільності вкладання державних коштів у їх розвиток. Так, відобразивши графічно залежність інтегрального показника від прибутковості активів досліджуваної сукупності підприємств (рис. 2), можна зробити висновок про тісний взаємозв'язок цих двох показників.

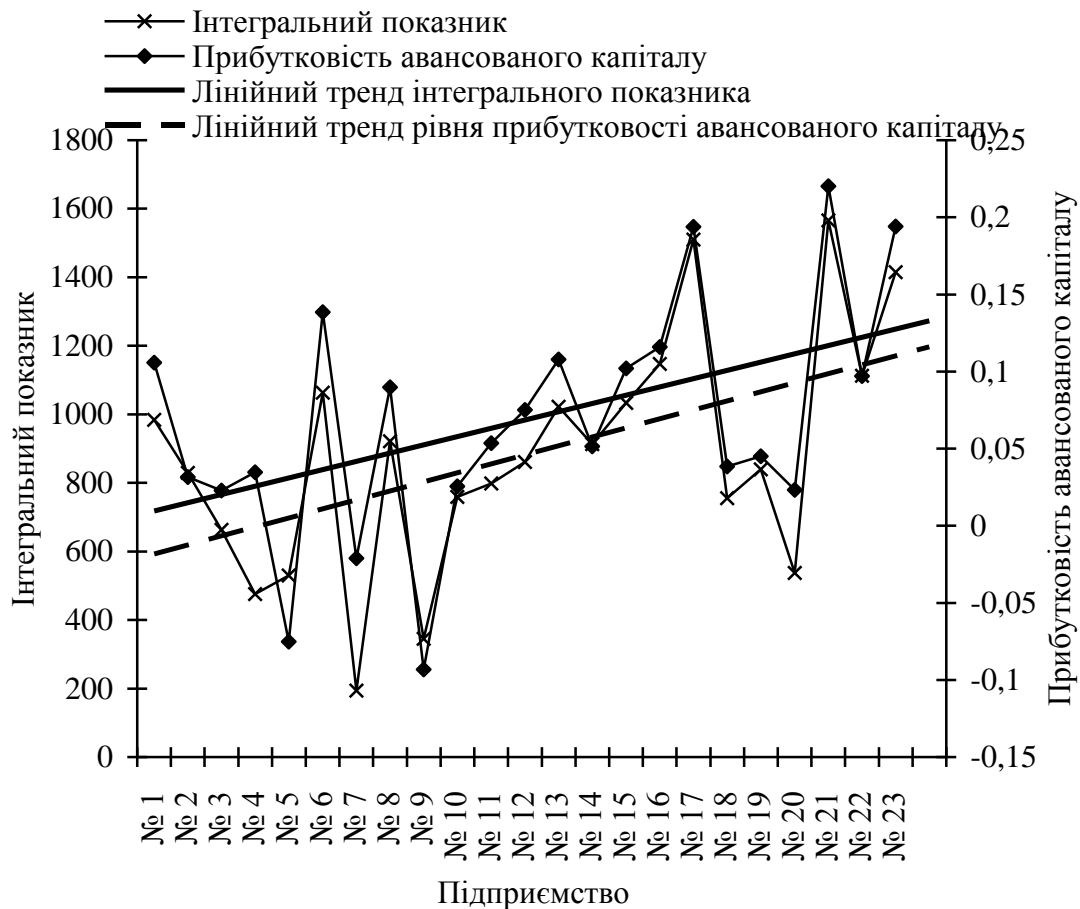

Рис. 2. Інтегральний показник відповідності сільськогосподарських підприємств доцільності державної фінансової підтримки

Не високе значення інтегрального показника, спричинене низькою якістю управління чи збитковістю активів підприємства свідчить про недоцільність державного фінансування таких підприємств. З іншої сторони, підприємства з високим рівнем рентабельності капіталу і, відповідно, високим інтегральним показником, також не повинні використовувати державних асигнувань, оскільки можуть розвиватися за рахунок власних коштів. Усі решта підприємств із задовільним рівнем управління, але не високоприбуткові мають право на державну фінансову підтримку, враховуючи, що чим менші власні прибутки підприємства та його інтегральний показник, тим більший розмір зовнішніх ресурсів йому потрібно залучити для ефективного виробництва.

Водночас, важливо обґрунтовано встановити межі недоречності державного фінансування як збиткових підприємств через їх неперспективність, так і високоприбуткових, які

власним капіталом здатні покривати потреби розширеного відтворення. Дослідивши сукупність сільськогосподарських підприємств із різним фінансовим станом: незадовільним, нестабільним і стійким та врахувавши можливість поєднання у моделі в межах одного підприємства критичних значень усіх показників зроблено висновок про наступне шкалування інтегрального показника:

$Z \leq 200$ – підприємство вважається неперспективним і державне фінансування у його розвиток не має сенсу;

$200 < Z < 1200$ підприємству необхідна державна фінансова підтримка;

$Z \geq 1200$ – підприємство вважається самодостатнім і державна фінансова підтримка може обмежуватись інноваційними інвестиціями та консультативною підтримкою.

У разі неможливості чіткого встановлення категорії підприємства необхідно здійснювати аналіз інтегрального показника у динаміці за

декілька останніх років: якщо становище підприємства покращується – є підстави віднесення його до вищої категорії.

Побудована модель може стати основою для удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств, оскільки враховує ефективність господарювання кожного окремого підприємства і, відповідно, носитиме адресний характер.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Обґрунтований адресний підхід у здійсненні фінансової державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників здатен забезпечити ефективне використання бюджетних коштів і сприяти успішному розвитку сільського господарства.

References

1. Abramova, I. V. (2015). Teoretyko-metodolohichni aspekty derzhavnoi pidtrymky silskoho hospodarstva [Theoretical and methodological aspects of state support of agriculture]. *Visnyk ZhNAEU*, 2, 103–113 [in Ukrainian].

2. Vitchyzniani mali ahrobiznes ne zmozhe skorystatsia perevahamy derzhavnoi finansovoi pidtrymky [Domestic small agribusiness will not be able to take advantage of state financial support]. (2018, May 30). Retrieved from <https://agroveview.com/news/> [in Ukrainian].

3. Demianenko, M. Ya. & Ivanyna, F. V. (2009). Derzhavna pidtrymka yak faktor zabezpechennia konkurentospromozhnoho ahrarnoho vyrobnytstva [State support as a factor in ensuring competitive agrarian production]. *Ekonomika APK*, 9, 3–9 [in Ukrainian].

4. Borodina, O. M. (Ed.). (2008). Derzhavna pidtrymka ahrosfery: evoliutsiia, problemy [State support of the agrosphere: evolution, problems]. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. (2015). Iedyna kompleksna stratehiia rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii na 2015–2020 rr. [The Integrated Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas for 2015–2020]. Retrieved from <http://minagro.gov.ua/system/files> [in Ukrainian].

6. Ihry v dotatsii: yak ahrarii vzialy 4 miliardy [Subsidies: how the farmers took 4 billion]. (2018 June 02). Retrieved from

<https://www.epravda.com.ua/publications/2018/02/1/633634/> [in Ukrainian].

7. Lupenko, Yu. O. & Tulush, L. D. (2014). Stratehichni napriamy podatkovoho rehuliuвання rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of tax regulation of agrarian sector development of Ukraine's economy for the period up to 2020]. Kyiv: NNTs IAE [in Ukrainian].

8. Nedil'ska, L. V. (2010). Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia finansovymy resursamy silskohospodarskykh pidpriemstv [Organizational and economic mechanism of management of financial resources of agricultural enterprises] (Dysertatsiia kandydata ekonomichnykh nauk). Zhytomyr: Zhytomyrskyy natsionalnyi ahroekolohichni universytet [in Ukrainian].

9. Popova, O. L. (2013). Novi priorityety Spilnoi ahrarnoi polityky YeS na 2014–2020 roky: stratehichni oriientyry dlia rozvytku ahrosfery Ukrainy [New priorities of the EU Common Agricultural Policy for 2014–2020: strategic benchmarks for the development of the agrosphere of Ukraine]. *Ekonomika APK*, 12, 89–96 [in Ukrainian].

10. Ptashnyk, S. A. (2017). Orhanizatsiino-ekonomichni kryterii derzhavnoi pidtrymky silskohospodarskykh pidpriemstv [Organizational and economic criteria for state support of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK*, 2, 74–78 [in Ukrainian].

11. Radchenko, O. D. (2017). *Mekhanizm ta instrumenty pidtrymky silskoho hospodarstva zghidno z biudzhетom na 2017 rik* [Mechanism and tools for supporting agriculture according to the budget for 2017]. Retrieved from <http://agro-business.com.ua/agro/pytannia-bukhhalterii/item/> [in Ukrainian].

SYSTEM COLLAPSE OF STATE FINANCIAL SUPPORT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

L. Nedil'skaya

e-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

Zhytomyr National Agroecological University,
Staryi Blvd 7, Zhytomyr, 10008, Ukraine

The irrationality and low efficiency of the existing system of state support of agricultural producers in Ukraine are substantiated. The volume of budget financing of the agricultural sector in Ukraine for 2013–2017 has been analyzed and their level of activity is extremely low compared to the

state budget and GDP. Changes in the budget financing programs of agricultural producers during the period 2016-2017 are noted. Taking into account the experience of recent years, it was emphasized that it is important for Ukraine to consider state support of agriculture in three aspects: economic efficiency, corruption risks and impact on competition.

A selective targeted approach to allocating budgetary allocations to agricultural enterprises based on an integrated assessment of the use of financial resources is proposed and substantiated, according to which each enterprise, effectively managing its own capital, should be stimulated by the state in the form of financial allocations in order to improve the financial results obtained. The identification of enterprises eligible for state financial support may be based on an assessment of their ranking by an integral indicator, which reflects the ability of each of them to occupy the investment and the prospects of their economic growth.

The necessity of establishing the limits of inappropriateness of state financing both for unprofitable enterprises due to their lack of prospects and for highly profitable, which with the equity capital can cover the needs of expanded reproduction, is substantiated. The constructed model can become the basis for improving the system of state support for agricultural enterprises, since it takes into account the efficiency of management of each individual enterprise and, accordingly, will be targeted.

Keywords: agricultural enterprises, state financial support, subsidies, budget allocations, integral indicator.

СИСТЕМНЫЙ КОЛЛАПС ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Л. В. Недельская

e-mail: Lorka_nedelskaya@ukr.net

Житомирский национальный

агроэкологический университет,

Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина

Обоснованы нерациональность и неэффективность действующей системы государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей в Украине. Проанализированы объемы бюджетного финансирования сельскохозяйственной отрасли

в Украине в 2013–2017 гг. и выявлен чрезвычайно низкий их уровень по сравнению с государственным бюджетом и ВВП отрасли. Отмечены изменения в программах бюджетного финансирования сельскохозяйственных товаропроизводителей в течение 2016–2017 гг. Учитывая опыт последних лет, отмечено, что для Украины актуально рассматривать государственную поддержку сельского хозяйства в трех аспектах: экономическая эффективность, коррупционные риски и влияние на конкуренцию.

Предложен и обоснован выборочный адресный подход к распределению бюджетных ассигнований сельскохозяйственным предприятиям на основе интегральной оценки результативности использования финансовых ресурсов, согласно которому каждое предприятие, эффективно распоряжаясь собственным капиталом, должно стимулироваться государством в виде финансовых ассигнований для улучшения полученных финансовых результатов. Идентификация предприятий, имеющих право на государственную финансовую поддержку, может осуществляться на основе оценки их рейтинга по интегральному показателю, который отражает способность каждого из них окупать вложенные ресурсы и перспективность их экономического роста.

Обоснована необходимость установления границы неуместности государственного финансирования как для убыточных предприятий из-за их неперспективности, так и для высокодоходных, которые собственным капиталом способны покрывать потребности расширенного воспроизводства. Построенная модель может стать основой для совершенствования системы государственной поддержки сельскохозяйственных предприятий, поскольку учитывает эффективность хозяйствования каждого отдельного предприятия и, соответственно, будет носить адресный характер.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, государственная финансовая поддержка, дотации, бюджетные ассигнования, интегральный показатель.